

Sygn. akt II C 951/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 grudnia 2015r.

Sąd Okręgowy w Łodzi II Wydział Cywilny

w składzie :

Przewodniczący : SSO Marek Kruszewski

Protokolant: Julita Sielicka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 30 listopada 2015r., w Ł.

sprawy z powództwa A. C.

przeciwko Skarbowi Państwa – Aresztowi Śledczemu w Ł.

o ochronę dóbr osobistych i zapłatę

1/ zasądza od Skarbu Państwa – Aresztu Śledczego w Ł. na rzecz A. C. 4'000,00 zł (cztery tysiące złotych) tytułem zadośćuczynienia, z ustawowymi odsetkami od 14 września 2013r. do dnia zapłaty;

2/ oddala powództwo w pozostałym zakresie;

3/ zasądza od A. C. na rzecz Skarbu Państwa – Aresztu Śledczego w Ł. 120,00 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu;

4/ przyznaje adwokatowi M. N. z kancelarii adwokackiej w Ł. 147,60 zł (sto czterdzieści siedem złotych sześćdziesiąt groszy) tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną świadczoną z urzędu i nakazuje wypłacić tę kwotę z funduszy Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi;

5/ nakazuje pobrać od A. C. z zasądzonych na jego rzecz roszczenia 4'000,00 zł (cztery tysiące złotych) tytułem zwrotu części nieopłaconych kosztów sądowych i nie obciąża stron pozostałą częścią tych kosztów.

II C 951/13

UZASADNIENIE

15 lipca 2013r A. C. wniósł pozew przeciwko Skarbowi Państwa – Aresztowi Śledczemu w Ł. domagając się:

- zobowiązania pozwanego do zaniechania w przyszłości naruszania dóbr osobistych powoda,
- zasądzenia na swoją rzecz 85'000,00 zł zadośćuczynienia z odsetkami ustawowymi od dnia wytoczenia powództwa,
- zasądzenia od pozwanego 5'000,00 zł na cele użyteczności publicznej. Powód wywiódł swoje roszczenie z faktu naruszenia jego dóbr osobistych podczas osadzenia w Areszcie Śledczym w Ł., co wynikało z nie zapewnienia mu należytych warunków bytowych podczas osadzenia w okresie od 31 maja 2012r.

Pozwany, któremu doręczono odpis pozwu 13 września 2013r. (k 22) nie uznał powództwa wnosząc o jego oddalenie i zasądzenie kosztów procesu. Skarb Państwa przyznał, że powód przebywał w Areszcie Śledczym w Ł. w warunkach przeludnienia w okresie od 1 czerwca 2012r. do 20 czerwca 2012r, jednakże miało to charakter przejściowy, było

niezależne od administracji jednostki oraz umocowane decyzją Dyrektora jednostki penitencjarnej, wydaną zgodnie z art. 110 § 2b kkw. Strona pozwana zakwestionowała bezprawność tej sytuacji, fakt naruszenia dóbr osobistych A. C. oraz fakt doznania przez powoda krzywdy wymagającej rekompensaty finansowej. Skarb Państwa zaprzeczył też pozostałym zarzutom powoda.

W piśmie datowanym na 10 stycznia 2014r. powód złożył oświadczenie, że oprócz 85'000,00 zł zadośćuczynienia od Skarbu państwa – Aresztu Śledczego w Ł., domaga się także zadośćuczynienia od ZK Ł. w wysokości 35'000,00 zł oraz od ZK S. w kwocie 30'000,00 zł.

Na rozprawie 12 marca 2015r. pełnomocnik powoda oświadczył, iż cofa roszczenia skierowane przeciwko innym jednostkom penitencjarnym.

Na rozprawie 30 listopada 2015r. pełnomocnik A. C. wniósł o zasądzenie kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu i oświadczył, że nie zostały one pokryte.

Stan faktyczny:

A. C. przebywał w Areszcie Śledczym w Ł. od 25 lutego 2011r. do 12 marca 2011r. W tym okresie był osadzony w celi nr 30 o powierzchni 12,04 m⁽⁽²⁾⁾, w której przebywało łącznie z nim nie więcej, niż czterech osadzonych. Powód trafił do Aresztu Śledczego ponownie 21 lutego 2012r. i przebywał do 19 kwietnia 2012r. Początkowo umieszczono go w celi nr 31 o powierzchni 11,3 m⁽⁽²⁾⁾ z dwoma innymi osadzonymi. Następnie powód przebywał w celi nr (...) o powierzchni 9,03 m⁽⁽²⁾⁾, w której łącznie z nim umieszczono nie więcej, niż trzech osadzonych. Stamtąd został przeniesiony do celi nr (...) o powierzchni 11,38 m⁽⁽²⁾⁾, a potem do celi nr (...) o powierzchni 12,02 m⁽⁽²⁾⁾. W obu tych pomieszczeniach, w okresie pobytu A. C., było trzech osadzonych.

1 czerwca 2012r. powód został umieszczony w celi nr (...) o powierzchni 11,25 m². Do 20 czerwca 2012r. przebywały tam cztery osoby łącznie z powodem. Umieszczenie powoda w warunkach nie zapewniających normatywnej powierzchni przypadającej na jednego osadzonego odbyło się na podstawie dwóch decyzji wydanych na podstawie art. 110 § 2b pkt 1 kkw oraz art. 110 § 2c kkw. W późniejszym okresie ilość osadzonych w tej celi nie przekroczyła trzech.

Od 16 sierpnia 2012r. do 4 listopada 2012r. A. C. przebywał w celi nr (...) o powierzchni 12,04 m⁽⁽²⁾⁾, w której ilość osadzonych w tym okresie nie przekroczyła czterech. Następnie powoda przeniesiono ponownie do celi nr 131, w której przebywał z trzema innymi osadzonymi, po czym został umieszczony w celi nr (...), w której łącznie z nim przebywało nie więcej, niż trzy osoby. W czerwcu 2013r. powód trafił do celi nr (...) o powierzchni 12,04 m⁽⁽²⁾⁾, w której łącznie z nim przebywało do czterech osadzonych, a stamtąd od celi nr (...) o powierzchni 11,24 m⁽⁽²⁾⁾, w której ilość osadzonych nie przekroczyła trzech.

/ decyzje Dyrektora AS w Ł. – k 32 i 33, notatka służbowa – k 35-36 /

W oknach cel Aresztu Śledczego w Ł. zamontowane są przesłony z matowego tworzywa przepuszczającego światło. Przesłony te zainstalowane są na zewnątrz, w odległości ponad 20 cm od lica muru, dzięki czemu zapewniony jest dostęp powietrza przez okno. Materiał, z którego zostały wykonane posiada wymagane atesty i certyfikaty.

W celach jest wentylacja grawitacyjna spełniająca wymogi prawa budowlanego. Jej sprawność podlega okresowej kontroli specjalistycznej i nie budziła żadnych zastrzeżeń. Wydajność tego rodzaju wentylacji spada w okresach letnich upałów, jednakże nawet wówczas warunki panujące w pomieszczeniach są akceptowalne.

/ opinia pisemna biegłego z zakresu budownictwa K. H. – k 37-47 /

Wyposażenie każdej celi takie jak łóżka, stoliki, taborety czy szafki, jest dostosowane do ilości osób, dla których pomieszczenie jest przeznaczone. Na łóżkach są materace. W przypadku zniszczenia, uszkodzenia lub zużycia

wyposażenie jest na bieżąco naprawiane lub sukcesywnie wymieniane. Pomieszczenia w Areszcie Śledczym są systematycznie kontrolowane przez Sanepid. Każdy z osadzonych otrzymuje przybory toaletowe przy przyjęciu do Aresztu; są to: mydło, papier toaletowy, przybory do golenia, pasta do zębów i szczoteczka do zębów. Uzupełnianie tych środków odbywa się co miesiąc. Na prośbę osadzonych mogą zostać wydane dodatkowe ilości środków czystości i higieny. Do cel dostarczane są też płyn do mycia naczyń, proszek do szorowania oraz płyn do sanitariatów. W Areszcie Śledczym przewidziane są dwa rodzaje diet – lekkostrawna i cukrzycowa. Możliwe jest też zapewnienie diety wegetariańskiej. Zastosowanie diety indywidualnej, tzn. innej, niż przewiduje norma żywieniowa uzależnione jest od decyzji lekarza.

/ zeznania świadka W. B. – k 86 odwrót – 87 /

Kąciki sanitarne w celach wydzielono poprzez zabudowanie płytami. Jedynie przy drzwiach wejściowych do kącika pozostawiona jest szczelina. W kącikach sanitarnych są kratki wyciągu grawitacyjnego służące do wentylacji całej celi. W sytuacji, gdy w celi przebywa kilku osadzonych utrudnia to sprawę cyrkulację powietrza i powoduje, że w pomieszczeniu mieszkalnym panuje zaduch i fetor.

/ zeznania świadka E. W. – k 87-88, zeznania świadka A. P. – k 185-185 odwrót, zeznania świadka M. D. – k 241-244, zeznania świadka I. O. – k 322-322 odwrót /

W trakcie wizytacji przeprowadzonej przez przedstawiciela Rzecznika Praw Obywatelskich w styczniu 2014r. stwierdzono, że w większości cel Aresztu Śledczego w Ł. panują złe warunki bytowe. Ściany cel mieszkalnych były uszkodzone i pobrudzone, co świadczyło o małej częstotliwości remontów. Pomieszczenia były też zawilgocone i zagrzybione. Stolarka okienna była nieszczelna i zużyta, nosiła ślady licznych napraw, zaś sami osadzenia starali się uszczelniać okna improwizowanymi środkami. Sposób organizacji kącików sanitarnych w wielu wypadkach nie zapewniał intymności podczas załatwiania potrzeb fizjologicznych, zwłaszcza w celach wieloosobowych. Zwrócono też uwagę na zły stan wydawanych osadzonym materacy i poduszek. Wizytujący zwrócili też uwagę na fakt, że zapewnienie osadzonym jednej kąpieli w tygodniu, chociaż zgodne z wymogami prawa, nie zapewnia zachowania należytej higieny, natomiast wykonywanie czynności higienicznych w celach jest utrudnione przez brak doprowadzenia do nich ciepłej wody.

/ Raport przedstawicieli Krajowego mechanizmu Prewencji z wizytacji w Areszcie Śledczym W Ł. – k 345-359 /

Podobne warunki panowały także w celach, w których osadzony był powód.

/ zeznania świadka W. P. – k 413 odwrót – 414, zeznania świadka Ł. R. – k 414 odwrót – 415, zeznania świadka M. K. – k 520-520 odwrót /

Powód opuścił Areszt Śledczy w Ł. 23 kwietnia 2015r.

/ niesporne /

Sąd nie uwzględnił wniosku dowodowego powoda o przeprowadzenie oględzin cel w Areszcie Śledczym w Ł. na okoliczność ich zagrzybienia uznając, iż kwalifikacje składu orzekającego nie są wystarczające do stwierdzenia takiej okoliczności.

Sąd oddalił również wniosek strony powodowej o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego mykologa uznając, że jest on zbędny wobec ustaleń dokonanych na podstawie innych dowodów przedstawionych przez powoda.

Sąd odmówił mocy dowodowej zeznaniom świadka J. S. przesłuchanego na ostatnim terminie rozprawy, ponieważ świadek ten nie pamiętał powoda, nie potrafił dokładnie określić ani okresu swojego pobytu w Areszcie Śledczym w Ł., ani numerów cel, w których był osadzony, zaś jego spostrzeżenia dotyczące warunków panujących w jednostce penitencjarnej były bardzo ogólnikowe i nie wniosły do sprawy nic nowego.

Rozważania prawne:

W niniejszej sprawie powód wystąpił o zadośćuczynienie za doznaną krzywdę z tytułu naruszenia jego dóbr osobistych na skutek umieszczenia go w przepełnionych celach a także nieodpowiednich warunków bytowych panujących w Areszcie oraz brak dostępu do opieki medycznej. Roszczenie o zadośćuczynienie znajduje oparcie w przepisach art. 23 k.c. i 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c.

Treść art. 23 k.c. wskazuje na to, że dobra osobiste człowieka pozostają pod ochroną prawa cywilnego i to niezależnie od ochrony przewidzianej przez inne przepisy. W przepisie tym podano otwarty katalog chronionych dóbr osobistych, do których niewątpliwie należą również godność i prawo do humanitarnego traktowania. Przy czym ocena, czy nastąpiło naruszenie dobra osobistego, nie może być dokonana według miary indywidualnej wrażliwości osoby, która czuje się dotknięta zachowaniem innej osoby, ale musi być dokonana przy stosowaniu kryteriów obiektywnych (tak też S.A. w Łodzi w wyroku z dnia 28 sierpnia 1996, I ACr 341/96, OSA nr 7-8 z 1997 r., poz. 43). Liczy się więc społeczny odbiór danego zachowania, oceniany według kryteriów właściwych dla ludzi rozsądnych i uczciwych. Ocena czy dobro osobiste człowieka zostało zagrożone lub naruszone wymaga zastosowania kryteriów o charakterze obiektywnym. Nie ma tu bowiem znaczenia subiektywna reakcja i odczucia pokrzywdzonego, lecz istotny jest odbiór danego zachowania przez osoby trzecie i reakcja opinii publicznej (SN w wyroku z 26 października 2001 r., V CKN 195/01, LEX nr 53107).

Nie każde naruszenie dobra osobistego daje jednak prawo do skorzystania z ochrony prawa cywilnego. W myśl bowiem art. 24 k.c. ochrona taka przysługuje jedynie przed bezprawnym naruszeniem dobra osobistego. Bezprawne jest zachowanie sprzeczne z normami prawa lub zasadami współżycia społecznego, bez względu na winę, a nawet świadomość sprawcy. Omawiany przepis wprowadził ponadto domniemanie bezprawności naruszenia dobra. Każde więc naruszenie kwalifikowane jest jako bezprawne. Skutkuje to przerzuceniem ciężaru wykazania przyczyn, dla których nastąpiło naruszenie na sprawcę i to jego obciąża ryzyko nie wyjaśnienia wszystkich okoliczności. Dlatego w procesie o ochronę dóbr osobistych, pozwany ma obowiązek wykazać, że jego działanie nie było bezprawne. Okolicznościami kontratypowymi wyłączającymi bezprawność są np.: zgoda poszkodowanego, działanie w ramach obowiązku prawnego, wykonywanie własnego prawa podmiotowego, obrony koniecznej, czy wreszcie działanie podjęte w obronie uzasadnionego interesu społecznego lub prywatnego.

W przypadku bezprawnego naruszenia dobra osobistego art. 24 k.c. pozwala osobie, której dobro osobiste zostało naruszone żądać, aby sprawca naruszenia dopełnił czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, a w szczególności złożył oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach określonych w kodeksie cywilnym, może również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy na wskazany cel społeczny.

W przedmiotowej sprawie dobrem osobistym zagrożonym działaniem administracji Aresztu Śledczego było prawo do godności i humanitarnego traktowania.

Zgodnie z treścią art. 30 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Każdy jest obowiązany szanować wolności i prawa innych. Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanowione tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Doniosłe znaczenie dla ochrony dóbr osobistych ma także konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.) zawierająca katalog praw i wolności przysługujących każdemu człowiekowi. Natomiast w myśl postanowień Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej, przyjętej w Nicei, godność ludzka jest nienaruszalna. Musi być szanowana i chroniona. Każdy ma prawo do poszanowania swej integralności fizycznej i psychicznej.

Standardy humanitarnego traktowania więźniów wyznacza przede wszystkim orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. W sprawie zakończonej wyrokiem z 9 marca 2006 r., zajmując się kwestią wielkości celi, w

jakiej przebywają więźniowie, jako elementem zapewnienia godziwych warunków odbywania kary pozbawienia wolności, Europejski Trybunał Praw Człowieka uznał za sprzeczną ze standardami Europejskiego Komitetu Zapobiegania Torturom powierzchnię 2,8 m⁽⁽²⁾⁾, jaka przypadała w tamtej sprawie na jednego osadzonego. O nakazie humanitarnego traktowania więźniów stanowi również art. 10 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, otwartego do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167), zgodnie z którym każda osoba pozbawiona wolności ma być traktowana w sposób humanitarny i z poszanowaniem jej przyrodzonej godności. Standardy traktowania więźniów wyznaczone są również przez Wzorcowe reguły minimalne postępowania z więźniami, przyjęte w Genewie w 1955 r. oraz Europejskie reguły więzienne, przyjęte przez Radę Europy w 2006 r.

Na gruncie prawa polskiego sytuacja prawna osób pozbawionych wolności uregulowana jest w sposób ogólny w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. „Kodeks karny wykonawczy” (Dz.U. Nr 90 z 1997 r., poz. 557 z późn. zm.).

Ustawodawca wśród naczelnych zasad kkw wymienił w art. 4 zasadę humanitaryzmu, która zakłada, że kary, środki karne, zabezpieczające i zapobiegawcze wykonuje się w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego. Skazany zachowuje także prawa i wolności obywatelskie. Ich ograniczenie może wynikać jedynie z ustawy oraz z wydanego na jej podstawie prawomocnego orzeczenia.

W myśl art. 5 kkw skazany jest podmiotem określonych w kodeksie praw i obowiązków. Katalog praw skazanych wyliczony jest w art. 102 kkw, gdzie w pkt.1 mowa jest o tym, że skazany ma prawo do: odpowiedniego ze względu na zachowanie zdrowia, wyżywienia, odzieży, warunków bytowych, pomieszczeń oraz świadczeń zdrowotnych i odpowiednich warunków higieny.

Warunki bytowe osadzonego w zakładzie karnym bądź areszcie śledczym określa m.in. art. 110 kkw, zgodnie z którym skazanego osadza się w celi mieszkalnej wieloosobowej lub jednoosobowej (§ 1). Powierzchnia w celi mieszkalnej, przypadająca na skazanego, wynosi nie mniej niż 3 m². Cele wyposaża się w odpowiedni sprzęt kwaterunkowy zapewniający skazanemu osobne miejsce do spania, odpowiednie warunki higieny, dostateczny dopływ powietrza i odpowiednią do pory roku temperaturę, według norm określonych dla pomieszczeń mieszkalnych, a także oświetlenie odpowiednie do czytania i wykonywania pracy (§2).

W szczególnie uzasadnionych wypadkach, na podstawie art. 248 § 1 kkw znajdującego się w przepisach przejściowych kkw i rozporządzenia wydanego na podstawie art. 248 § 2 kkw (rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 kwietnia 2006 r. w sprawie trybu postępowania właściwych organów w wypadku, gdy liczba osadzonych w zakładach karnych lub aresztach śledczych przekroczy w skali kraju ogólną pojemność tych zakładów, Dz. U. Nr 65, poz. 459) tworzące *lex specialis* wobec art. 110 kkw, dyrektor zakładu karnego może umieścić skazanych, na czas określony, w warunkach, w których powierzchnia w celi na jedną osobę wynosi mniej niż 3 m². O takim umieszczeniu osadzonego zobowiązany jest jednak bezzwłocznie powiadomić sędziego penitencjarnego.

Sąd ma świadomość, że przeludnienie zakładów karnych należy do najtrudniejszych problemów praktyki wykonywania kary pozbawienia wolności i prowadzi ono do naruszenia standardów postępowania z osobami pozbawionymi wolności, a nawet naruszenia zakazu tortur i innych postaci niehumanitarnego czy poniżającego traktowania. Warunki pozbawienia wolności istniejące w przeludnionych celach polegają na pozbawieniu osadzonych minimum intymności, mogą prowadzić do generowania konfliktów między osadzonymi. Ocena jak daleko idące są powyższe naruszenia uzależniona jest od wszystkich okoliczności sprawy, takich jak długość trwania traktowania, następstwa psychiczne i fizyczne oraz, w niektórych przypadkach, płeć, wiek, stan zdrowia osadzonego. Warunki wykonywania kary nie powinny być źródłem dolegliwości innych niż związanych bezpośrednio z pozbawieniem wolności. (por. Wyrok ETPC z 6 marca 2001 r. w sprawie *Dougoz v. Grecja* sygn. akt 40907/98, LEX nr 76229)

W ocenie Sądu przeludnienie aresztów śledczych i zakładów karnych wpływa w istotny sposób zarówno na pogorszenie się warunków zdrowotnych, sanitarnych i bytowych uwięzienia, jak i na panujące wśród osadzonych nastroje. Utrzymujące się stłoczenie ludzi na zbyt małej przestrzeni powoduje narastanie stresów i agresji, sprzyja częstszemu

popelnianiu przestępstw przez osadzonych i jest podłożem wielu protestów. Jednocześnie ulegają wówczas znacznemu ograniczeniu możliwości prowadzenia przez Służbę Więzienną resocjalizacyjnego oddziaływania na skazanych. W wyroku z dnia 28 lutego 2007 r. (sygn. akt VCSK 431/06 OSNC 2008/1/13) Sąd Najwyższy uznał, że przeludnienie w celach należy rozpatrywać w kontekście naruszenia dóbr osobistych tam osadzonych i ciężar dowodu, że warunki w zakładzie karnym odpowiadały obowiązującym normom i nie doszło do naruszenia dóbr osobistych, spoczywa na pozwanym (art. 6 w związku z art. 24 k.c.).

W niniejszej sprawie ustalono, że A. C. przebywał w warunkach przeludnienia, tzn. w warunkach, w których nie została zapewniona normatywna powierzchnia celi przypadająca na jednego osadzonego, w okresie od 1 czerwca 2012r. do 20 czerwca 2012r. Zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem Sądu Najwyższego, okoliczność ta sama w sobie stanowi naruszenie dóbr osobistych, w szczególności godności i prawa do humanitarnego traktowania osadzonych, co uzasadnia przyznanie rekompensaty pieniężnej bez konieczności wykazywania dalej idących skutków takiego naruszenia, np. pogorszenia stanu zdrowia. Inne okoliczności ujawnione w toku postępowania wskazują też, że niezależnie od kwestii przeludnienia, powód nie miał zapewnionych godnych warunków izolacji penitencjarnej. Obiektywnie rzecz biorąc, nie sposób uznać za spełniającą warunek godnego traktowania sytuacji stałego przebywania w niewielkim pomieszczeniu o złym stanie technicznym, z brudnymi, odrapanymi ścianami, na których rozwija się zagrzybienie wskutek stałego zawilgocenia. Także sposób organizacji kąpoków sanitarnych, nie zapewniający pełnej intymności podczas czynności fizjologicznych, powodujący, iż zapachy, które towarzyszą takim czynnościom przenikają do pomieszczenia, w którym osadzeni śpią i spożywają posiłki, oraz nie zapewniający możliwości utrzymania higieny według standardów, jakie obowiązują we współczesnym społeczeństwie, nie spełnia wymogów godnego traktowania osadzonego i stanowi naruszenie wspomnianych wyżej dóbr osobistych.

Specyfika przepisów o ochronie dóbr osobistych powoduje, że to na stronie pozwanej ciąży procesowy obowiązek wykazania, iż naruszenie dóbr osobistych powoda nie było bezprawne. Jest warunek uwolnienia się przez pozwanego od odpowiedzialności za takie naruszenia. Podkreślił to również Europejski Trybunał Praw Człowieka, wskazując w wyroku z 4 grudnia 1985r. w sprawie 42/1994/988/591, iż to na państwie spoczywa ciężar wykazania, że doznane przez osadzonego cierpienia i urazy nie zostały spowodowane postępowaniem władz.

W niniejszej sprawie strona pozwana dowodu takiego nie przedstawiła. W szczególności pozwany nie wykazał aby osadzenie A. C. w warunkach przeludnienia stanowiło szczególnie uzasadniony wypadek. Sam fakt, że w Areszcie Śledczym panowało przeludnienie z przyczyn, na które administracja jednostki nie ma wpływu, trudno bowiem uznać za „szczególne uzasadnienie”. To na państwie, które jest w tym sporze pozwanym, ciąży obowiązek zapewnienia warunków adekwatnych do potrzeb. Odnośnie warunków technicznych panujących w celach, nie może być okolicznością usprawiedliwiającą ani brak środków finansowych na ich ciągły remont, ani fakt, że zniszczenia wynikają w pewnym stopniu z działań samych osadzonych. Nie jest bowiem winą osób przebywających w jednostce penitencjarnej, że w pomieszczeniach panuje zawilgocenie. Jest to zapewne wynikiem kilku czynników, a więc zarówno niezbyt wydajnej wentylacji, jak i konieczności podgrzewania wody do celów sanitarnych, a więc w stosunkowo dużych ilościach, w pomieszczeniach do tego nieprzeznaczonych, czy konieczności prania i suszenia odzieży w tych pomieszczeniach. Trudno obciążać osadzonych odpowiedzialnością za pojawiające się w takich warunkach uszkodzenia ścian w postaci wykwitów grzyba, ani nawet za próby usuwania takich uszkodzeń we własnym zakresie.

Wobec powyższego powództwo należało uznać za usprawiedliwione co do zasady, przy czym odpowiedzialność pozwanego wynika z art. 417 § 1 kc.

Naruszenie dóbr osobistych winno być przede wszystkim naprawiane środkami niematerialnymi – art. 24 § 1 kc. Powód sformułował takie żądanie jednakże podlega ono oddaleniu z dwóch powodów.

Po pierwsze, A. C. został zwolniony z Aresztu Śledczego w Ł.. W związku z tym ustał stan, w którym dobra osobiste powoda są naruszane lub mogą być zagrożone naruszeniem w przyszłości.

Po drugie, zapewnienie odpowiednich warunków osadzonym należy do obowiązków państwa realizowanych w ramach tzw. imperium. Wykonanie takich obowiązków odbywa się w drodze wydawania odpowiednich aktów prawnych oraz decyzji administracyjnych. Uwzględnienie żądania powoda opartego na art. 24 § 1 kc musiałoby zatem wiązać się z ingerencją sądu w materię zastrzeżoną dla władzy ustawodawczej i wykonawczej, a to jest niedopuszczalne ze względu na ścisły podział władz wyrażony w art. 10 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Zgodnie zaś z art. 448 k.c. w razie naruszenia dobra osobistego sąd może osobie tym dotkniętej przyznać odpowiednią sumę tytułem pieniężnego zadośćuczynienia lub na jej żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez nią cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia.

W przepisach obowiązującego prawa ustawodawca nigdzie nie sprecyzował sposobu ustalenia wysokości zadośćuczynienia, odwołując się do sędziowskiego uznania, opartego na całokształcie okoliczności sprawy. Przeprowadzona w ten sposób analiza konkretnego przypadku ma doprowadzić do wyliczenia „odpowiedniej sumy”, to jest takiej kwoty, która odpowiada krzywdzie, ale nie jest wygórowana na tle stosunków majątkowych społeczeństwa.

Jak słusznie wskazał SN w wyrokach z dnia 28 września 2001 r., III CKN 427/00 z dnia 3 lutego 2000 r., I CKN 968/98, oraz z dnia 10 czerwca 1999 r., II UKN 681/98, pojęcie „sumy odpowiedniej” w istocie ma charakter nieookreślony. Niemniej jednak w judykaturze wskazane są kryteria, którymi należy się kierować przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia. Ma ono mieć przede wszystkim charakter kompensacyjny, wobec czego jego wysokość nie może stanowić zapłaty sumy symbolicznej, lecz musi przedstawiać ekonomicznie odczuwalną wartość. Jednocześnie zadośćuczynienie powinno być utrzymane w rozsądnych granicach, nawiązując do warunków i przeciętnej stopy życiowej społeczeństwa. Wielkość zadośćuczynienia zależy od oceny całokształtu okoliczności sprawy, w tym rozmiaru krzywdy doznanej przez poszkodowanego, czy też zachowania się sprawcy. Od osoby odpowiedzialnej za szkodę poszkodowany winien otrzymać sumę pieniężną, o tyle w danych okolicznościach odpowiednią, by mógł za jej pomocą zatrzeć lub złagodzić poczucie krzywdy i odzyskać równowagę psychiczną. Nie ma natomiast podstaw do uwzględnienia żądania w takiej wysokości, by przyznana kwota stanowiła ponadto, ze względu na swoją wysokość represję majątkową (por. uchwała SN z dnia 8 grudnia 1973 roku, OSNCP 10/74 poz. 145).

Jak wynika z poczynionych ustaleń A. C. przebywał w warunkach przeludnienia stosunków krótko, tzn. przez okres trzech tygodni. Postępowanie dowodowe nie dało podstaw do stwierdzenia, aby skutek tego powód doznał dalej idących szkód niemajątkowych. Natomiast przez cały okres pobytu w Areszcie Śledczym w Ł. A. C. był narażony na pobyt w celach, w których panowały złe warunki techniczne i higieniczne, co obiektywnie jest dużą niedogodnością. Jednakże i w tym zakresie strona powodowa nie wykazała, aby wyniknęły z tego dalej idące, negatywne konsekwencje dla powoda.

Dla oceny wysokości należnego pokrzywdzonemu zadośćuczynienia istotne było też to, że warunki pobytu powoda w Areszcie Śledczym w Ł. uznane za naruszenie jego dóbr osobistych nie były wynikiem intencjonalnych działań pozwanego nakierowanych na poniżenie osadzonego i jego niehumanitarne traktowanie. Z drugiej strony, nie można pominąć i tej okoliczności, że złe warunki panujące w Areszcie Śledczym w Ł. oraz występujące przeludnienie, nie są zjawiskami nowymi, ani incydentalnymi. Wielokrotnie Sąd miał możliwość dokonywania oceny tych zjawisk na kanwie innych, podobnych spraw i z urzędu jest wiadome, że te same problemy występują od co najmniej dziewięciu lat; problemy te znane są też innym organom władzy, odpowiedzialnym za ich rozwiązanie. Warto przypomnieć, że warunki bytowe panujące w polskich jednostkach penitencjarnych były też przedmiotem licznych spraw sądowych i skarg kierowanych w związku z nimi do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, który także wypowiedział się obszernie na ten temat. Można więc przyjąć, iż było dostatecznie dużo czasu na podjęcie działań w celu wyeliminowania nieprawidłowości powtarzających się w kolejnych powództwach.

Za nieudowodnione należało natomiast uznać zarzuty dotyczące braku należytego dostępu do opieki medycznej podczas pobytu powoda w Areszcie Śledczym w Ł..

Mając to wszystko na uwadze, Sąd doszedł do przekonania, że stosowną sumą zadośćuczynienia będzie kwota 4'000,00 zł.

Podstawę zasądzenia odsetek od kwoty zadośćuczynienia stanowi art. 481 § 1 k.c.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 kpc, zdanie drugie, mając na względzie, że powództwo zostało uwzględnione jedynie w nieznacznym zakresie.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu Sąd orzekł na podstawie § 14 ust. 1 pkt 26 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu /Dz. U. z 2002 r., Nr 163, poz. 1348 z późn. zm./.

W punkcie 5 Sąd postanowił na podstawie art. 113 ust. 2 uksc w zw. z art. 100 kpc, zdanie drugie.